

Tillhör komplettering (daterad maj 2019) av ansökan om förlängd koncession för 400 kV-ledning mellan Midskog – Borgvik.

Beskrivning kommunala intressen kulturmiljö.

Kommunala intressen kultur	Beskrivning, något förkortad	Kommun
77 Apertin-Illberg-Ekenäs	<p>Fornlämnings- och bebyggelsemiljö med gravhögar från järnåldern, gravkor och kyrkogård med medeltida ursprung, kommunikationshistoriska lämningar och 1600- till 1900-talsbebyggelse i ett öppet och hävdad odlingslandskap. Bebyggelseutvecklingen i det flacka odlingslandskapet vid Fryken kan följas tillbaka till förhistorisk tid. Fornlämningarna visar att området varit förhållandevis tätbefolkat under första årtusendet efter Kristi födelse. Vid Illberg och Apertin finns tre gravfält med ett 50-tal högar och stensättningar. Mycket talar för att dagens större ensamliggande gårdar har sina rötter i järnåldern. Under medeltiden var kyrkan en inflytelserik faktor i bygden. Apertin, Lökene, Ekenäs och Gammelgården var egendomar som tillhörde biskopen i Skara eller sockenprästen. På Apertins mark byggdes också den första kyrkan under tidig medeltid. Färdvägen mellan Karlstad och Arvika förbättrades till körväg under 1600-talet och ett gästgiveri inrättades i Illberg. Med familjen Löwenhielm som ägare till Apertins gård under 1700-talet expanderade åkerbruket och boskapsskötseln. Mangårdsbyggnaden byggdes om till en värmländsk herrgård. Samtidigt anlades en engelsk park. Illberg uppfattades som socknens centrum dit tingsförhandlingar lades. Ekenäs förblev i kyrklig</p>	Kil

	<p>ägo och var in på 1900-talet prebende åt stiftets biskopar, av vilka flera bodde där. Parallellt med landsvägen anlades 1849 Sveriges första järnväg för allmän trafik och den fick under ett antal decennier stor betydelse för gods och passagerare mellan Fryks- och Klarälvsdalen. Banvallen, en minnessten och en del av rälsen finns kvar förbi Illberg. Kulturlandskapet representerar en lång kontinuerlig odling och bebyggelseutveckling. De förhistoriska lämningarna, tillsammans med medeltida kyrkplatsen och kyrkogården med Löwenhielmska gravkoret, markerar det gamla sockencentrat. Området präglas av högrestånds- och herremansbebyggelsen vid Apertin och Ekenäs med anlagda parker, alléer och stora odlingsytor.</p>	
89 Dömle	<p>Bebyggelsemiljö med herrgård, kyrka och tidstypisk och välbevarad bebyggelse från 1800- och 1900-talen i ett öppet odlingslandskap. Under framförallt 1600-talet utvidgades bruksrörelsen i Värmland. Många stångjärnsbruk anlades av köpmän, borgare och ståndspersoner och knöts till en redan etablerad jordbruksdrift i agrara områden. Till dessa hör Dömle med anor från medeltiden. Här uppfördes under 1620- och 1630-talen två hammare. Jordbruks- och boskapsskötsel kom dock att dominera på gården. Sedan järnhanteringen lades ned 1884 byggdes en kvarn, såg och torvströfabrik. Invid Dömleälven finns flera byggnader med anknytning till bruksepoken, såsom arbetarbostäder, skola och lärarbostad. Vid Västerås ligger mangårdsbyggnaden till brukets 1700-talsherrgård. Öster om älven finns en herrgård från 1864 tillsammans med flyglar från 1740-talet. Området kännetecknas av välbevarad äldre bebyggelse i ett öppet kulturlandskap som minner om månghundraårig bruks- och jordbruksrörelse. Bland de tidstypiska byggnaderna finns såväl traditionellt faluröda boningshus och ekonomibyggnader som</p>	Forshaga

	högreståndsmässigt utformade och färgsatta herrgårdsbyggnader.	
92 Hedegården	Fornlämnings- och bebyggelsemiljö med karaktäristiska gravhögar från järnåldern och tidstypisk och välbevarad agrar bebyggelse från 1800- och 1900-talen i ett öppet och hävdad odlingslandskap. Intill Klarälven ligger Hedegårdens by med fyra gårdar. Bebyggelsen omnämns skriftligt första gången i 1585 års jordebok. Fornlämningarna visar dock att marken nyttjats för agrara näringar också under förhistorisk tid. På ömse sidor om byn finns några gravhögar med kantrännor. Vid 1600-talets mitt fanns tre gårdar ägda och brukade av tre olika släkter och en gård tillkom under slutet av 1700-talet. Byn är ett gott exempel på jordbruksbebyggelse från tiden före skiftesreformerna. År 1855 genomfördes laga skiftet utan att någon utflyttning från bykärnan behövde ske. Flera gårdar har mangårdsbyggnader uppförda under 1800-talets första hälft och speglar traditionell timmermanskonst på den värmländska landsbygden med faluröda enkel- och parstugor i två våningar.	Forshaga
198 Nain	Jordbruksby med tidstypisk och välbevarad agrar bebyggelse från 1800- och 1900-talen i ett delvis hävdad odlingslandskap. Ursprungligen var det skogsfinnen Per Hakkarinen som slog sig ned här vid Lasseberget 1640. Resterna efter Narsgården, som den benämns i Jordeboken, kan fortfarande ses på platsen. Bebyggelsen förtätades till en by med sju gårdar, varav återstår sex och delar av det tidigare omfattande odlingslandskapet. Gårdarna har samma läge som före laga skiftet 1849. Husen har idag sin huvudsakliga karaktär från det tidiga 1900-talet. Byns historia och karaktär har formats av de agrara näringarna där boskapsskötseln var ekonomiskt viktigare än åkerbruket.	Hagfors

<p>222 Nolbergsviken</p>	<p>Jordbruksby med tidstypisk och välbevarad agrar bebyggelse från 1800- och 1900-talen i ett öppet och hävdad odlingslandskap.</p> <p>Fornlämningsfrekvensen talar för en gles bosättning under förhistorisk tid men enstaka gårdar kan ha funnits under järnåldern. I skriftliga källor omnämns Nolbergsviken först 1616 som gård. Som näring har boskapsskötseln varit ekonomiskt mer betydelsefull för byn än åkerbruket. Sommartid vallades djuren i skogsmarkerna runt byn medan vinterfodret hämtades från torrängar eller översilningsmarkerna utmed Gårdsjöälven. Traditionellt utformade och färgsatta mangårds- och ekonomibygnader med ännu hävdade odlingsytor. I en av gårdarna inrättades en skjutsstation omkring 1880 för resenärer på den allmänna landsvägen mellan Klarälvs- och Frykdalen. Verksamheten upphörde i början av 1930-talet när bilismen konkurrerat ut hästskjutsarna.</p>	<p>Sunne</p>
<p>223 Enkullsberget</p>	<p>Fornlämningsmiljö med karaktäristisk fornborg från järnåldern 400–1050 e. Kr. på krönet av Enkullsberget. Bergets branter har utgjort ett naturligt försvar utom i söder och norr där raserade murrester syns. Dessa har troligen tidigare varit påbyggda med en palissad eller annan konstruktion. Fornborgarnas funktion är omdiskuterad. Många kan ha utgjort tillflyktsplats för traktens befolkning i ofredstider medan andra fungerat som befästa boplatser eller bevakningsplats vid farled.</p>	<p>Sunne</p>
<p>267 Finnebäck-Tortan-Takene-Svartåna</p>	<p>Jordbruksby med tidstypisk och välbevarad agrar bebyggelse från 1800- och 1900-talen i ett delvis öppet och hävdad odlingslandskap.</p> <p>Odlingsstråket med byarna Finnebäck, Tortan, Takene och Svartåna visar tydligt den värmländska skogsbygdens små bygdeenklaver vars uppodling och bebyggelseutveckling kan följas tillbaka till medeltiden. Den hävdade inägomarken ger en god uppfattning om det ålderdomligt präglade by- och odlingslandskapet.</p>	<p>Arvika</p>

	<p>De äldsta bosättningarna torde vara Takene och Finnebäck med den senare som prästhemman under 1500-talet. I de bägge byarna fanns från 1766 gästgiverier för resande på den besvärliga vägen över Fryksdalshöjden. Under 1700-talet förtätades byn utmed byvägen. Dagens landskapsbild är nära identisk med förhållandena vid 1800-talets slut beträffande byformer, bebyggelsestruktur och fördelningen mellan in- och utägor. Välbevarade mangårds- och ekonomibyggnader i traditionellt utförande från 1700- och 1800-talen. I byggnadernas exteriör syns gammal timmermanskonst liksom den lokala och regionala byggnadstraditionen i material, form och färgsättning. I utkanten av skogsmarken finns ett fångstgropssystem.</p>	
269 Brunsberg	<p>Bebyggelsemiljö med vägbro, herrgård, kvarn, smedsbostäder och övrig tidstypisk och välbevarad bebyggelse från 1800- och 1900-talen. Brunsberg är ett järnbruk som förlades i utkanten av det bebyggda området. Den smala dalgången längs Brunsbergsälven var inte tidigare bebyggd när järnbruket anlades 1604. Kring älvfåran samlades olika verksbyggnader, smedjor, kvarn och såg och intill byggdes herrgård och arbetarbostäder. Tillverkningen av stångjärn och spik pågick till 1882. Av högt kulturhistoriskt värde är herrgården med mangårdsbyggnad, flyglar och timrade bodar från 1800-talets mitt. De exteriört bevarade ursprungliga smedsbostäderna från 1860-talet är samlade längs en bruksgata. Viktiga inslag i miljön är också lämningar efter verksbyggnaderna och stenvalvbron över älven byggd 1827 av en torpare.</p>	Arvika
Ämåsjön kulturvård	<p>Fornlämningsskildern speglar ett utnyttjande av landskapet som visar på främst jakt, fångst och järnframställning och i senare tid fäbodbruk, skogsfinska bosättningar, skogsbruk och flottning. Vid Ämåsjön är ett område med</p>	Orsa

	vattenanknutna stenåldersboplatser och en grav (stensättning).	
Väg 1012 Mora-Oxberg	Kulturväg i Dalarna	Mora
Väg 1022 Garberg-Blybergsvilan	Kulturväg i Dalarna	Älvdalen
St Olavsleden	Pilgrimsled mellan Selånger och Nidaros (Trondheim)	Östersund, Bräcke
Jämtnorgeleden	Pilgrimsled mellan Revsund och Nidaros, (Trondheim)	Bräcke
Stråsjöleden	Pilgrimsled mellan Hudiksvall och Klövsjö, med målet Nidaros (Trondheim)	Ånge, Berg
Kårböleleden	Pilgrimsled mellan Kårböle och Oviken, med målet Nidaros (trondheim)	Härjedalen

